

56. SREČANJE MLADIH RAZISKOVALCEV SLOVENIJE 2022

**Kamišibaj – papirnato gledališče kot orodje
bibliosvetovanja v šolski knjižnici**

Področje: APLIKATIVNI INOVACIJSKI PREDLOGI IN PROJEKTI

Avtorici: Ronja Harb in Ema Kovačič Kelemina

Mentorica: Alenka Repnik

Somentorica: Barbara Škrbić

Šola: OŠ borcev za severno mejo

Maribor, 2022

KAZALO VSEBINE

POVZETEK/ABSTRACT	3
1 UVOD	4
1.1 Predstavitev raziskovalnega problema	4
1.2 Predstavitev namena in ciljev	4
1.3 Metodologija	5
1.4 Pričakovana nova korist	5
2 TEORETIČNO OZADJE	6
2.1 Bibliosvetovanje v šolski knjižnici.....	6
2.2 Kamišibaj kot orodje bibliosvetovanja	6
2.3 Kamišibaj in družbena odgovornost	9
3 PREDSTAVITEV INOVACIJE	10
3.1 Posnetek stanja	10
3.2 Načrt izdelave butaja	11
3.3 Materialni stroški.....	11
3.4 Proces izdelave.....	12
3.5 Nastopi s kamišibajem.....	13
3.6 Odziv učencev	14
4 INTERVJU S KAMIŠIBAJKARICO	15
5 INTERVJUJA S ŠOLSKIMA KNJIŽNIČARKAMA	16
6 RAZPRAVA	17
7 SKLEP	18
8 UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI	20
9 PRILOGE	21
9.1 Priloga 1: Specifikacija stroškov za butaj.....	21
9.2 Priloga 2: Rumeni nahrbtnik (avtorska zgodba za kamišibaj)	22
9.3 Priloga 3: Ocenjevalna lestvica za gledalce predstave	29
9.4 Priloga 4: Zapis intervjuja s kamišibajkarico Jerco Cvetko	30
9.5 Priloga 5: Zapis intervjuja s šolsko knjižničarko Barbaro Škrbič.....	35
9.6 Priloga 6: Zapis intervjuja s šolsko knjižničarko Klaro Napast.....	36

KAZALO SLIK

Sliki 1 in 2: Načrt za izdelavo butaja	11
Slika 3: Material za izdelavo butaja	11
Slike 4-13: Domača izdelava butaja	12
Slika 14: Uprizoritev za učitelje iz tujine	13
Slika 15: Uprizoritev za učence	13
Slika 16: Jerca Cvetko med nastopom	15
Slike 17-19: Zabavne ilustracije kamišibaja	19
Slika 20: Prikaz sogovorničine skice	31
Slike 21-24: Sogovorničin prikaz dveh ilustracij v enem kadru	31
Sliki 25 in 26: Sogovorničin prikaz ilustracij	32
Slika 27: Sogovornica Jerca Cvetko s sodelavci med nastopom	32
Slika 28: Sogovorničin primer ilustracije za kamišibaj	33
Sliki 29 in 30: Sogovornica pri delu z ranljivimi skupinami gledalcev	34

POVZETEK

Papirnato gledališče kamišibaj je umetnost pripovedovanja zgodb, pravljic, legend, basni, pesnitev, novic in ugank ob slikah, vloženi v mali namizni lesen oder, imenovan butaj.

V svojem inovacijskem predlogu razložimo teoretično ozadje predstav papirnatega gledališča kamišibaj. Pojasnimo prednosti uporabe te umetniško-literarne oblike kot orodja za bibliosvetovanje v osnovnošolski knjižnici. V nadaljevanju sami napišemo zgodbo, pri čemer damo največji poudarek na njegovo sporočilno vrednost. S pomočjo odraslega izdelamo butaj in stroške primerjamo s kupljenim lesenim odrom. Predlagamo različne ideje za domačo izdelavo butaja in osvetlimo kamišibaj z vidika družbene odgovornosti. Nato pripravimo še slikovno podlago za svojo zgodbo in jo uprizorimo pred več oddelki šole. Vrednost inovacijskega predloga definiramo skozi spoznanja iz intervjujev s kamišibajkarico in knjižničarkama z različnih osnovnih šol ter skozi ugotovitve iz ocenjevalne lestvice, razdeljene med učence po ogledu predstave.

Ključne besede: kamišibaj, bibliosvetovanje, butaj, inovacija, šola

ABSTRACT

The paper theatre kamishibai is the art of telling stories, fairy tales, legends, fables, poems, news and riddles with pictures embedded in a small wooden table stage called butai.

In our innovative project we explain the theoretical background of the performances with the kamishibai paper theatre. We explain the advantages of using this artistic-literary form as a tool of bibliocounselling in the primary school library. In the following, we write a story ourselves, placing the greatest emphasis on its message value. With the help of an adult, we make a butai and compare its costs with the purchased wooden stage. We propose various ideas for a home-made butai and highlight the use of kamishibai from the view of social responsibility. Then we prepare a pictorial basis for our story and stage it in front of several classes of our school. We define the value of the innovative project through the findings from interviews with a kamishibai performer and librarians from different primary schools and through the findings from the evaluation scale, distributed among students after watching the performance.

Key words: kamishibai, bibliocounselling, butai, innovation, school

1 UVOD

1.1 Predstavitev raziskovalnega problema

Danes skoraj ni več teme, ki ni obravnavana v knjigah. To bogastvo lahko šole izkoristijo pri preventivnem delovanju pred razvojem različnega neželenega vedenja in pri svetovalnem delu. Šolski knjižničar lahko preko svetovanja ob knjigi pomembno prispeva k izboljšanju klime v razredu in boljšemu počutju posameznih učencev.

V svojem inovacijskem predlogu za bibliosvetovanje v šolski knjižnici predlagamo uporabo kamišibaja. Gre za staro japonsko metodo pripovedovanja zgodb ob slikah, ki se prikazujejo na majhnem lesenem odru. Čeprav je umetnost papirnatega gledališča stara že na stotine let, je ideja o njeni uporabi v vzgoji in izobraževanju še relativno neizkoriščena. V inovacijskem predlogu utemeljujemo uporabo kamišibaja v šolski knjižnici.

1.2 Predstavitev namena in ciljev

Šolski knjižničarji se lahko približajo mladim s pomočjo knjig in pogovorov o prebranem, v katerih jih učijo sprejemati same sebe in pozitivne naravnosti v trenutnem negotovem svetu. Na prehodu iz otroštva v mladostništvo zanimanje za branje običajno upade, branje v najstniški družbi ne velja za popularni konjiček. V ta namen v svojem inovacijskem predlogu predstavimo uporabo kamišibaja, ki kot neobičajna metoda dela v šolski knjižnici pritegne pozornost in ostane v spominu, hkrati pa mladostnike za trenutek odvrne od ekranov.

V svojem inovacijskem predlogu zasledujemo sledeče cilje:

- predstaviti teoretično ozadje, prednosti uporabe kamišibaja kot orodja za bibliosvetovanje v osnovnošolski knjižnici in družbeno odgovornost njegove uporabe;
- ugotoviti razširjenost uporabe kamišibaja v šolskih knjižnicah (posnetek stanja);
- s pomočjo odrasle osebe izdelati butaj in stroške primerjati s kupljenim lesenim odrom;
- predlagati različne ideje za domačo izdelavo butaja;
- napisati dvojezično besedilo in ustvariti slikovno podlago za uprizoritev s pomočjo kamišibaja;
- uprizoritev predstave pred več oddelki šole in pred dvema skupinama gostov iz tujine ter analizirati odziv;
- opraviti intervjuje s kamišibajkarico in dvema šolskima knjižničarkama.

1.3 Metodologija

Inovacijski predlog otvorimo s študijo strokovne literature, na podlagi česar v teoretičnem uvodu predstavimo bibliosvetovanje v šolski knjižnici, uporabo kamišibaja kot umetniško-literarnega orodja za bibliosvetovanje in kamišibaj v odnosu do družbene odgovornosti. S spletnim anketnim vprašalnikom ugotavljamo razširjenost uporabe kamišibaja v šolskih knjižnicah po Sloveniji. Sledi praktična izvedba, in sicer izdelava lesenega odra, ki zajame tudi primerjalno metodo stroškov domače in industrijske izdelave. Osmim uprizoritvam avtorske predstave s kamišibajem sledi analiza odzivov publike z ocenjevalno lestvico, nato še strukturirani intervjuji s slovensko kamišibajkarico in dvema šolskima knjižničarkama z različnih osnovnih šol.

1.4 Pričakovana nova korist

V svojem inovacijskem predlogu izhajamo iz bibliosvetovalnega dela šolskega knjižničarja, to je uporabo literarnih del za pomoč učencem. Ker v obdobju mladostništva zanimanje za branje upade, iščemo pristop, ki bi učence pritegnil in dal podobni učinek. Novo korist iščemo v uporabi kamišibaja v šolski knjižnici in predstavljamo, kako lahko knjižničar preko papirnatega gledališča nagovori učence o pomembnih temah ter jih za nekaj časa odvrne od zatopljenosti v ekrane.

2 TEORETIČNO OZADJE

2.1 Bibliosvetovanje v šolski knjižnici

Izraze biblioterapija, terapija s pomočjo knjig ali zdravljenje s knjigami »uporabljamo, ko govorimo o skupini ali posamezniku, ki usmerjeno bere neko literarno delo s terapevtskim nabojem ob pomoči mentorja oziroma terapevta, ki ta proces usmerja.« (Burkeljca in Klemenčič, 2013, str. 30) Med branjem ali po njem poteka obvezen pogovor o vsebini in doživljanju bralcev ter o njihovih izkušnjah, stališčih in pogledih na prebrano. Cilj biblioterapije je »s pomočjo knjig pozdraviti v človeku to, kar mu preprečuje, da bi zadovoljno živel.« (Prav tam.)

Vendar »glede na to, da biblioterapijo v knjižnici izvajajo knjižničarji, ki niso usposobljeni za delo z duševno bolnimi osebami, ampak vodijo pogovore o prebranem z duševno zdravimi osebami« (Zabukovec, 2017, str. 26), ta proces raje poimenujemo bibliosvetovanje. Bibliosvetovanje, ki se izvaja v šolski knjižnici, je lahko nedvomno ena izmed oblik preventivnega delovanja šole, saj »pomaga k boljšemu samospoznavanju in samospoštovanju, odklanjanju in blažitvi strahov, spreminjanju stališč, boljšemu razumevanju lastnih in tujih vlog, pripomore k identifikacijskim mehanizmom prepoznavanja in verbalizaciji lastnih problemov, zmanjšuje emocionalni angažma in/ali reorganizira emocijo v konstruktivnejšo smer.« (Kucler, 2002, str. 34) Knjige ustvarjajo temelj za dialog ter učencem omogočajo uvid in po potrebi spremembo lastnega vedenja. »Zgodbe lahko igrajo ključno vlogo v razvijanju skupnosti med otroci znotraj učilnice in šole /.../« (Prav tam, str. 39)

2.2 Kamišibaj kot orodje bibliosvetovanja

Papirnato gledališče kamišibaj je umetnost pripovedovanja zgodb ob slikah na malem lesenem odru. »Beseda kamišibaj je japonskega izvora (v japonščini kami pomeni papir, šibaj pa gledališče) in označuje pripovedovanje (zgodb, pravljic, legend, basni, pesnitev, novic, ugank ...) ob slikah oziroma ilustriranih prizorih, vloženi v mali (namizni) leseni oder, imenovan butaj. Pripovedovalec (kamišibajkar) ob pripovedovanju menjuje slike, ki prikazujejo dogajanje v zgodbi.« (Cvetko, 2018, str. 127) »Gre za posebno umetniško obliko, ki povezuje besedno in likovno umetnost in presega meje med njima. /.../ Komunikacija z občinstvom pri izvedbi kamišibaja temelji na skupnem doživljanju zgodbe v interakciji slike in besede.« (Sitar, 2018, str. 10)

Priljubljenost kamišibaja kot dela kulturnega programa tudi v slovenskem prostoru naglo narašča, o odličnih rezultatih pa pri uporabi papirnatega gledališča poročajo tudi strokovnjaki v terapiji. Pripovedovanje ob slikah v okvirju se je za dragocen pripomoček izkazalo tudi pri pedagoškem delu. Kamišibaj se učinkovito uporablja za uresničevanje učnih načrtov, saj je z njim na ustvarjalen, zabaven in koristen način mogoče doseči več učnih ciljev hkrati. *»Dobrodošel je pri delu s socialno ranljivejšimi skupinami, saj spodbuja izražanje (izbira zgodbe ali osebna izpoved), kreativnost (ustvarjalna svoboda) in socialno integracijo (nastop pred skupino).«* (Cvetko, 2018, str. 131) Kamišibaj spodbuja učence k izražanju, druženju in vživljanju v sočloveka ter *»zbuja radovednost, dramatičnost in zanimanje za drugega in za svet. Radovednost, soudeležba, empatija so osnovne človeške lastnosti, ki jih v 21. stoletju pogrešamo.«* (Sitar, 2018, str. 46)

Očitno je, da je kamišibaj lahko tudi orodje bibliosvetovanja v šolski knjižnici, ki ga je mogoče uporabiti kot preventivni pristop. Z izbiro ustrezne literarne in likovne podlage namreč predstavlja otrokom privlačno dejavnost, ki s svojo subtilno sporočilnostjo vpliva na razvoj prosocialnih kompetenc učencev. Predvsem pri soočanju s specifično ranljivo skupino otrok, kot so na primer učenci priseljenci ali učenci s posebnimi potrebami, lahko kamišibaj zavzame vlogo medija med večino in manjšino. Zgodbe, pripovedovane ob slikah, domačinom približajo doživljajski svet tujcev, ki lahko v posameznih primerih tudi sami spregovorijo skozi kamišibaj in spodbudijo lastno socialno integracijo. Učenci s posebnimi potrebami s pomočjo kamišibaja lažje predstavijo svoj notranji svet in se odprejo sošolcem, od katerih se razlikujejo, hkrati pa to slednjim omogoča uvid sveta drugačnosti.

»Osebe in situacije v knjigah nam omogočajo razpravo o moralnih vrednotah, spodbujajo kritično mišljenje, omogočajo boljše spoznavanje samega sebe, izboljšajo osebno in socialno presojanje in vrednotenje. Vse to pa lahko vodi k izboljšanju socialne občutljivosti, izboljšanju sposobnosti soočanja z različnimi življenjskimi situacijami in težavami, povišanju empatije, tolerantnosti, spoštovanja in sprejemanja drugih.« (Bucik, 2006, str. 138) Učenci tujci, učenci s posebnimi potrebami, učenci Romi in drugi šolarji iz rizičnih skupin otrok so v novem okolju pogosto tarča različnih oblik socialnega izključevanja in nasilja. Tudi šolski knjižničar lahko odigra pomembno vlogo pri njihovem vključevanju in dobremu počutju.

Uporaba kamišibaja se lahko v šolskem okolju izkaže kot učinkovita preventiva pred različnimi oblikami neželenega vedenja. *»Ob skupinski diskusiji o problemski literaturi učenci spoznajo, ne le da imajo lahko težave tudi junaki v knjigi, temveč da imajo podobne težave ali pa podobne poglede na življenje drugi v skupini oziroma razredu.«* (Prav tam.)

Zgodbe, ki se odvijajo na papirnatem gledališču, lahko učenci spremljajo v izvedbi šolskega knjižničarja, lahko jih pripravijo in izvedejo sami, specifična izkušnja pa so za otroke osebnoizpovedne zgodbe posebnih učencev, ki skozi kamišibaj dobijo nepozaben pečat. Naslanjanje na realne izkušnje v učencih zbudi empatijo, ki je glavni dejavnik prosocialnega vedenja. Hkrati pa je kamišibaj lahko v pomoč vsakemu posebnemu otroku, saj ga postavlja v »situacije, v katerih je aktiven in postaja del skupine. Če učenec ne dobi priložnosti, da bi se izrazil, ne more napredovati; še posebej, če izhaja iz okolja, v katerem nima stikov z vrstniki, da bi se lahko tam naučil slovenščine. Zlasti učenec tujec, ki je introvertiran in se ne želi izpostavljati v družbi, nujno potrebuje vzgib, ki pride od učitelja. Ta v takih situacijah lahko uporabi kamišibaj, s katerim učenci tujci neredko najdejo pot do samostojnega izražanja v slovenščini.« (Nagode in Rupnik Hladnik, 2018, str. 53)

Pri bibliosvetovanju s kamišibajem kot preventivni metodi lahko šolski knjižničarji literarno in slikovno podlago glede na potrebe konkretne situacije ustvarijo sami oziroma ju ustvarijo učenci, zelo priročna pa je uporaba problemske literature za otroke in mladino, kot so tematske slikanice. Danes skoraj ni več teme, ki ni obravnavana v knjigah. To bogastvo lahko v šoli izkoristimo kot preventivo pred različnimi oblikami neželenega vedenja.

Dobra osnova kamišibaja je tako lahko tematska slikanica, saj jo določajo ilustracije brez ali z zelo malo besedila, »a če je likovno-tekstovni monolit ter je slikarsko in izpovedno večplastna, potem lahko govorimo o dobri biblioterapevtski možnosti, ki ne potrebuje obsežnega bralskega časa.« (Burkeljca in Klemenčič, 2013, str. 29) Slikanice so prav zaradi krajšega besedila, vsebinske zgoščenosti in simbolike sporočila odlično orodje bibliosvetovanja, ki na subtilen, nevsiljiv in skoraj neformalen način omogoča obravnavo kompleksnih življenjskih tem v šolski knjižnici. »Bralec naj bi ključne osebe najprej identificiral s podobnimi lastnostmi, kot jih ima sam; temu sledi čustvena vpletenost. Šele nato lahko bralec postopoma spremeni videnje svojega vedenja in se odloči za spremembo. /.../ Vedno najprej izberemo ustrezno literaturo, se o njej vodeno pogovarjamo in na podlagi tega v svoja življenja vnašamo spremembe.« (Zabukovec, 2017, str. 24)

Danes, ko smo preplavljeni z ekrani, digitalizacijo, hitrim tempom življenja in medsebojno odtujenostjo, je kamišibaj priložnost, da se povežemo ob pripovedovanju zgodb. Pedagogi so v kamišibaju našli odlično didaktično sredstvo, umetniki pa izjemne umetniške izzive. Tudi knjižnica je lahko okolje preventivnega delovanja šole. Bibliosvetovanje z uporabo kamišibaja je lahko ob rahločutni izbiri literarne in likovne podlage učinkovito orodje pri delu z rizičnimi skupinami.

2.3 Kamišibaj in družbena odgovornost

Otroci in mladostniki sodobnega časa so od jutra do večera izpostavljeni ekranom moderne tehnologije. Računalniki, računalniške tablice, telefoni in pametne ure v povezavi s socialnimi omrežji predstavljajo tveganje za usklajen razvoj številnih telesnih in duševnih sposobnosti mladih.

Šolska knjižnica že dolgo ni več najbolj priljubljen prostor na šoli, s starostjo učenci vse bolj opuščajo tudi branje. Kot strastne bralce in redne obiskovalce šolske knjižnice nas zanimajo predvsem ideje, kako mlade pritegniti med knjižne police. Eno izmed možnosti vidimo v uporabi kamišibaja, ki smo jo želeli preizkusiti v svojem inovacijskem predlogu.

Odgovorna družba je lahko le družba odgovornih posameznikov. Pri tem se odgovornost nanaša predvsem na znanje, telesno in duševno zdravje, ekologijo, dobronamerno komunikacijo in prijateljske odnose med ljudmi. Vse to je potrebno človeku privzgjajati že od rojstva. Pomemben del k razvoju temeljnih vrednot lahko prispeva tudi šolska knjižnica, saj predstavlja prostor učenosti in druženja. Nepogrešljivo je otroke in mladostnike pritegniti v šolsko knjižnico, drobec k temu pa lahko pristavi tudi kamišibaj.

»Kamišibaj je vse bolj prisoten tudi v šolah. Kot učno sredstvo je bil preizkušen pri pouku jezikov, pri družboslovnih in naravoslovnih predmetih; za govorno nastopanje (kot alternativa računalniški predstavitvi in plakatu); kot didaktično sredstvo: z njim učitelj predstavi književno besedilo ali razloži učno snov; na dnevih dejavnosti; pri dejavnostih z nadarjenimi in učenci s posebnimi potrebami; pri delu z učenci tujci; na taborih; v knjižnici na urah pravljic in predstavitev knjig; na prireditvah ob noči knjige; na manjših prireditvah – dogodkih komornega značaja.« (Nagode in Rupnik, 2018, str. 16)

Z drugimi besedami, družbeno odgovornost svojega inovacijskega predloga vidimo v praktični uporabnosti predlagane novosti tako v šolski knjižnici kot pri pouku na splošno. Kamišibaj sicer ne more delati čudežev (čeprav se otrokom včasih zdi čudežen ali jih vsaj za nekaj trenutkov popelje v čudežni svet), lahko pa predstavlja spremembo od rutine in prispeva vsaj k trenutku sprostitve, če že ne miselnemu preskoku v glav(ic)ah učencev.

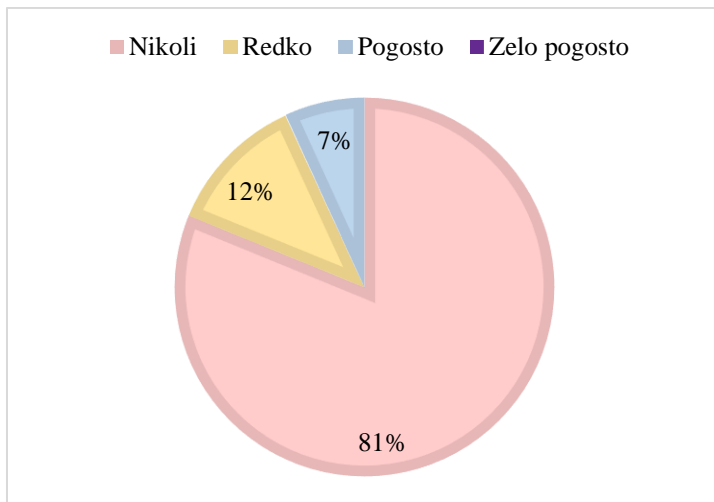
»V sodobnem času, ko postajamo siti ekranov, digitalizacije, masovnih zabavnih prireditev in brezosebnih odnosov, je kamišibaj dragulj, ki s svojo toplino in neposrednostjo povezuje ljudi – kot nekoč – s pripovedovanjem zgodb.« (Cvetko, 2018, str. 129)

3 PREDSTAVITEV INOVACIJE

3.1 Posnetek stanja

Za začetek nas je zanimalo, kako pogosto šolski knjižničarji pri svojem delu uporabljajo kamišibaj. V ta namen smo v Facebook skupino Sekcija šolskih knjižnic objavili spletno anketo, ki je bila članom dostopna cel mesec oktober 2021. Poziv k reševanju ankete smo vmes večkrat obnovili. Na našo anketo se je odzvalo 117 šolskih knjižničarjev iz vse Slovenije, kot je razvidno iz sledečega prikaza.

Graf 1: Kako pogosto pri svojem delu v knjižnici uporabljate kamišibaj?

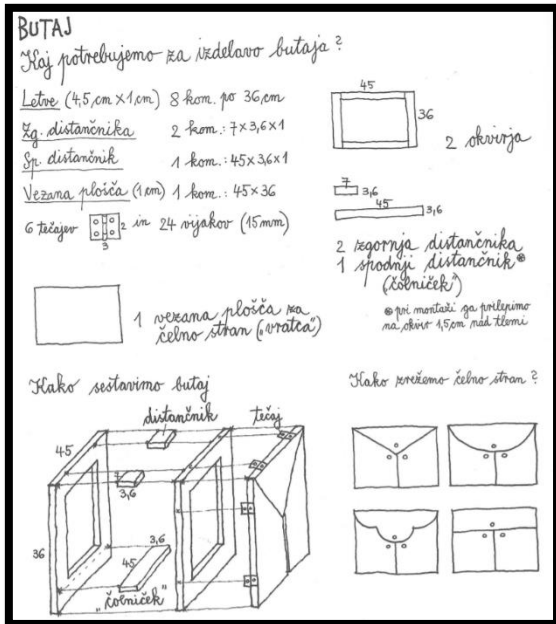

Iz grafa 1 lahko razberemo, da 95 anketirancev pri svojem delu ne uporablja kamišibaja. 14 anketirancev ga uporablja redko, 8 pa pogosto. Nihče izmed anketirancev pri svojem delu v šolski knjižnici kamišibaja ne uporablja zelo pogosto. Rezultat je pričakovan, saj si papirnato gledališče šele utira pot v šole, hkrati zahteva veliko predpriprav in ustvarjalnosti, nenazadnje je povezan tudi s stroški.

Glede na ugotovitve iz anketnega vprašalnika smo se odločili za prikaz vpeljave kamišibaja v bibliosvetovalno delo šolskega knjižničarja, kar v nadaljevanju predstavljamo kot inovacijski predlog. Ne gre za vpeljavo novosti kot take, saj je kamišibaj starodavna literarno-umetniška oblika, temveč gre za vpeljavo na področje vzgoje in izobraževanja, kjer kamišibaj še nima pravega mesta. Hkrati gre za preizkus, kako se novost obnese pri konkretnem delu v praksi.

3.2 Načrt izdelave butaja

Butaj je oder, na katerem se odvija kamišibaj predstava. Najpogosteje so izdelani iz lesa, za potrebe dela v šoli pa jih lahko izdelamo tudi iz kartona, okvirja za sliko, stare škatle ali celo ohišja za televizijo. Za svoj inovacijski predlog smo izdelali leseni butaj po načrtu iz literature.

Sliki 1 in 2: Načrt za izdelavo butaja (Sitar, 2018, str. 14)

3.3 Materialni stroški

Cene butajev formata A3 se na spletu gibljejo med 55 € in 85 €, odvisno od kvalitete lesa in načina izdelave. Za soliden butaj je potrebno odšteti med 60 € in 80 €.

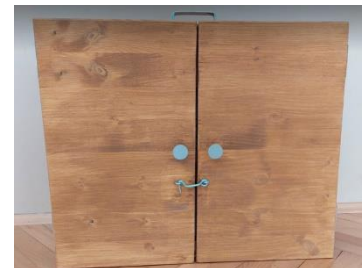
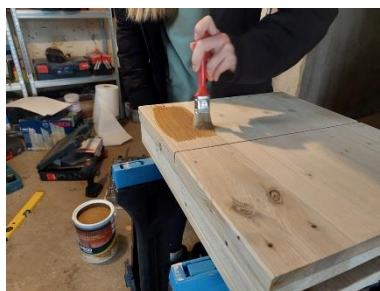
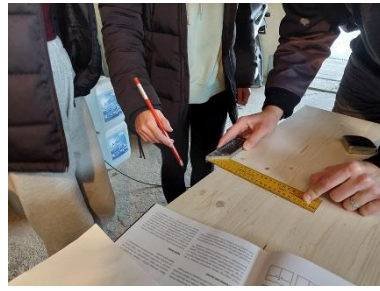
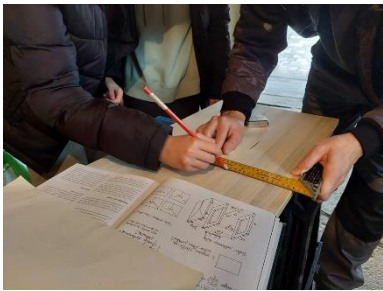
Material za izdelavo lastnega butaja smo nabavili v trgovini Bauhaus. Ugotavljamo, da se domača izdelava cenovno ne izplača, saj so se v času epidemije cene v trgovinah z gradbenim materialom enormno zvišale (menda tudi za do trikrat). Material za naš kamišibaj je stal 97,73 €, njegova izdelava pa je trajala 5 ur. Specifikacija stroškov se nahaja v poglavju Priloga 1.

Slika 3: Material za izdelavo butaja (lastni arhiv)

3.4 Proces izdelave

Butaj za naš inovacijski predlog smo izdelali s pomočjo odrasle osebe. Ves čas izdelave smo bili prisotni, kar smo zmogli, smo izdelali sami. Pomoč smo potrebovali pri zaporedju faz izdelave, rokovanju z orodjem in meritvah. Izmerili smo leseni material in ga ustrezno odrezali, nato smo posamezne dele privili z vijaki. Butaj smo na koncu zbrusili in pobarvali. Posebej želimo poudariti, da smo se pri izdelavi butaja veliko naučili, saj smo se prvič srečali z obdelavo lesa in uporabo orodja. To je bila za nas kljub velikim stroškom dragocena izkušnja, čeprav bi bil kupljeni butaj trenutno cenejši. Prilagam nekaj fotografij postopka izdelave, na predstavitvi pa jih bomo razkrili še več.

Slike 4-13: Domača izdelava butaja (lastni arhiv)

3.5 Nastopi s kamišibajem

Za predstavo s kamišibajem smo samostojno napisali poučno zgodbo v slovenskem in angleškem jeziku, da smo jo lahko predstavili tudi pred dvema skupinama gostov z Islandije, Malte, Irske in Turčije ter Italije, Latvije in Španije, ki so našo šolo obiskali v okviru projektov Erasmus+. Poleg te smo izvedli še šest uprizoritev, in sicer v po dveh oddelkih četrtega, petega in šestega razreda naše šole. Predstavi je sledil razgovor z učenci o vsebini, izpolnili so tudi ocenjevalno lestvico, ki nam je zagotovila povratno informacijo.

Zgodba z naslovom Rumeni nahrbtnik govori o deklici Maji, ki je zelo navezana na svoji prijateljici. V triperesni deteljici že po zakonitosti pride do ljubosumja, saj se prijateljici snideta brez Maje, piko na i pa doda še prihod nove sošolke, ki jo Majini prijateljici velikodušno sprejmeta. Čustva se na koncu seveda umirijo, Maja doživi uvid in dekleta se pobotajo. Zanimivost naše zgodbe so ilustracije. Maja je namreč predstavljena s simbolično rumenim nahrbtnikom na hrbtu, ki z naraščanjem ljubosumja raste tudi sam. Na vrhuncu čustev je Majin nahrbtnik že tako velik, da ga komaj še nosi. S pomiritvijo strasti in po pogovoru med dekleti, Majin nahrbtnik izgine. Zgodba torej poslušalcem/bralcem nakaže rešitev iz težave. Celotno besedilo zgodbe z ilustracijami se nahaja v poglavju Priloga 2.

Slika 14: Uprizoritev za učitelje iz tujine (lastni arhiv)

Slika 15: Uprizoritev za učence (lastni arhiv)

3.6 Odziv učencev

Predstavo s kamišibajem Rumeni nahrbtnik sva uprizorili pred šestimi oddelki šole, in sicer je število gledalcev predstavljeno v sledeči tabeli. Po ogledu predstave so učenci izpolnili kratko ocenjevalno lestvico, ki je predstavljena v poglavju Priloga 3.

Tabela 1: Število gledalcev na predstavi s kamišibajem

Razred	Število prisotnih učencev		Število prisotnih učencev		Skupaj
	Oddelek a deklice/fantje	Oddelek b deklice/fantje	Skupaj oddelek a	Skupaj oddelek b	
4.	11/12	10/12	23	22	45
5.	12/9	10/11	21	21	42
6.	7/10	9/11	17	20	37
					124

V nadaljevanju je prikazan odziv učencev, kot so se opredelili v ocenjevalni lestvici.

Tabela 2: Povprečne ocene (zaokrožene na eno decimalko) posameznih elementov predstave

Element predstave	Povprečne ocene									Skupna povprečna ocena
	4. razred			5. razred			6. razred			
	Deklice	Fantje	Skupaj	Deklice	Fantje	Skupaj	Deklice	Fantje	Skupaj	
ZGODBA	4,8	4,5	4,7	4,6	4,1	4,4	4,2	3,8	4,0	4,4
ILUSTRACIJE	4,5	4,5	4,5	4,6	4,1	4,4	4,3	4,4	4,4	4,4
KAMIŠIBAJ	4,8	4,6	4,7	4,4	4,6	4,5	4,6	4,2	4,4	4,5
SPOROČILO	3,9	3,5	3,7	4,2	4,0	4,1	4,4	3,7	4,1	4,0
IZVAJALKI	4,5	4,2	4,4	4,4	4,4	4,4	4,1	4,3	4,2	4,3
DVOJEZIČNOST	3,5	3,3	3,4	3,9	3,7	4,8	3,9	3,5	3,7	3,6

Iz tabele 2 je razvidno, da je izmed elementov predstave najvišjo povprečno oceno gledalcev prejel element kamišibaj, najnižjo pa dvojezičnost. Očitno je kamišibaj pritegnil pozornost učencev, saj predstavlja nevsakdanji način pripovedovanja zgodb, s katerim se otroci praviloma ne srečujejo. Prvotni namen dvojezičnosti zgodbe je predstavitev za tuje goste, ki bi jo lahko pred učenci morda izpustili. Kljub temu je tudi povprečna ocena dvojezičnosti visoka, kar velja za vse navedene elemente predstave. Zaključujemo, da je bila učencem predstava zelo všeč.

4 INTERVJU S KAMIŠIBAJKARICO

1. 12. 2021 smo opravili strukturirani intervju s kamišibajkarico Jerco Cvetko. Srečanje je zaradi epidemioloških razmer v državi potekalo preko aplikacije Zoom in je trajalo eno uro. Pogovor smo snemali in ga smiselno prepisali v poglavje Priloga 4.

Slika 16: Jerca Cvetko med nastopom (<http://www.kamisibaj.si/izvajalci/ljubljana/jerca-cvetko/>)

Gospa Cvetko se poklicno ukvarja z uprizarjanjem zgodb s kamišibajem ter z izdelavo in prodajo butajev. Njen mož je znani slovenski ilustrator, s katerim skupaj ustvarjata zelo uspešne predstave. V intervjuju nas je opozorila na upoštevanje avtorskih pravic tako pri izbiri besedil kot ilustracij, zaradi česar z možem izbirata ljudske zgodbe oziroma besedila in njihovo likovno podobo ustvarjata sama. Kamišibajkarica nam je dala veliko praktičnih nasvetov za pripravo in izvedbo predstave (kako se lotiti besedila in ilustracij, kako navezati stik s publiko, kako izvesti predstavo s kamišibajem ...), ki smo jih poskušali upoštevati po svojih najboljših močeh. Opozorila nas je na primerno dolžino predstave, sporočilno vrednost besedila, osvetljavo, zvočne efekte, možnosti pri odpiranju butaja, preprostost ilustracij in podobno. Gospa Cvetko je izrazila navdušenje nad našim doma izdelanim kamišibajem in avtorsko zgodbo.

V intervjuju smo izvedeli veliko informacij o prednostih kamišibaja pred klasičnim pripovedovanjem zgodb, pri čemer je sogovornica najbolj poudarila multisenzorni pristop, ki izboljša kasnejši priklic zgodbe. Pojasnila nam je uporabno vrednost kamišibaja v šolski knjižnici, kjer lahko služi obravnavi različnih pomembnih tem, hkrati pa je nakazala možnost uporabe kamišibaja pri pouku različnih predmetov. Na to je navezala svoje praktične izkušnje s kamišibajem kot terapevtskim pripomočkom pri delu z različnimi ranljivimi skupinami ljudi, kot so bolni otroci, starostniki, osebe na prestajanju zaporne kazni in drugi.

5 INTERVJUJA S ŠOLSKIMA KNJIŽNIČARKAMA

13. 10. 2021 smo opravili intervju s šolsko knjižničarko Barbaro Škrbić, 14. 2. 2022 pa s šolsko knjižničarko Klaro Napast. Obe sta zaposleni v osnovnošolski knjižnici in imata večletne delovne izkušnje. Za strukturirana intervjuja smo izbrali knjižničarko, ki pri svojem delu uporablja kamišibaj, in knjižničarko, ki ga ne. Zapis celotnih intervjujev se nahaja v poglavjih Priloga 5 in Priloga 6.

Šolska knjižničarka Barbara Škrbić pri svojem delu z učenci občasno uporablja kamišibaj domače izdelave. S to obliko pripovedovanja zgodb se je srečala pred približno petimi leti na profesionalnem usposabljanju Bibliopedagoška šola. Jerca Cvetko in Jure Engelsberger sta takrat nastopila z več avtorskimi uprizoritvami in predstavila delo s kamišibajem. Naša sogovornica je bila takoj navdušena in si je sprva izdelala kamišibaj iz kartonaste škatle, nato ji je mož napravil lesenega. Gospa Škrbić je socialna pedagoginja, ki je več let delala tudi v šolski svetovalni službi. Kamišibaj uporablja pri navezovanju stikov s skupinami učencev, pri obravnavi določenih aktualnih tem ali zgolj kot popestritev pri urah knjižnično informacijskih znanj. Prednosti kamišibaja vidi v njegovi atraktivnosti za otroke. Učenci si po njenih besedah vsebine, predstavljene s kamišibajem, bolje zapomnijo, saj tak način podajanja, če ni prepogost, zelo pritegne njihovo pozornost. Slabost kamišibaja vidi v zahtevnosti priprave vsebin. Sama zato včasih kar fotokopira ilustracije iz knjige, ki jo želi predstaviti učencem. Uporablja jih izključno za namen pouka v šoli. Kamišibaj se ji zdi uporaben tudi pri ostalih predmetih, vendar se zaveda, da je priprava takšnih vsebin izjemno zamudna. Preizkusiti bi želela tudi papirnate butaje, ki bi jih izdelali učenci, s čimer bi se predstavili sošolcem (na primer učenci tujci).

Šolska knjižničarka Klara Napast pri svojem delu kamišibaja ne uporablja, saj ga tudi nima na razpolago. Kamišibaj pozna, saj si je pred leti že ogledala predstavo z njim. Naša sogovornica meni, da je kamišibaj vsekakor uporaben v šolski knjižnici, saj prispeva k temu, da zgodba oživi in dobi drugačno obliko, kot če ji sledimo v slikanici. Prav v tem vidi še posebni doprinos uporabe kamišibaja, saj predstavlja inovativen pristop k obravnavi knjige. Pomanjkljivost kamišibaja vidi v zahtevni predpripravi slikovnega gradiva, za kar moraš biti po njenem mnenju likovno nadarjen. Gospa Napast ima občutek, da bi kamišibaj občasno uporabljala, če bi ga imela, a se zaveda zalogaja dela, ki ga je potrebno vložiti v vsako predstavo. O uporabi kamišibaja pri drugih predmetih kot slavistka še ni razmišljala, a se ji zdi zanimiva ideja.

6 RAZPRAVA

Umetnost kamišibaja povezuje besedno in likovno umetnost ter presega meje med njima. Izvorno gre za tradicionalno japonsko umetnost pripovedovanja zgodb ob slikah na majhnem lesenem odru. *»V zadnjem času kamišibaj vse bolj pridobiva popularnost in veljavnost po vsem svetu. Uspešno ga uporabljajo v prvi vrsti za pedagoške namene.«* (Sitar, 2018, str. 10)

V svojem inovacijskem predlogu tako najprej raziščemo teoretično ozadje te starodavne metode pripovedovanja zgodb in jo skozi njene specifične prednosti predstavimo kot učinkovito orodje bibliosvetovanja v šolski knjižnici. Iz tega izpeljemo tudi družbeno odgovornost teme. S pomočjo spletne ankete ugotavljamo dejansko razširjenost uporabe kamišibaja pri delu šolskih knjižničarjev, pri čemer se izkaže, da 81 % vprašanih kamišibaja ne uporablja. Iz tega spoznanja izpeljemo idejo za prikaz vpeljave te starodavne japonske umetnosti kot inovacije v šolskem prostoru. Naš inovacijski predlog zajema:

- domačo izdelavo butaja in primerjavo materialnih stroškov zanj s kupljeno verzijo lesenega odra (pri čemer ugotavljamo, da je zaradi nenadnega dviga cen materiala v času epidemije domača izdelava dražja; pred epidemijo bi se gotovo izplačala);
- avtorsko predstavo za izvedbo s kamišibajem (ki zajema zapis besedila v slovenskem in angleškem jeziku, ilustracije, uprizoritev za 6 oddelkov naše šole in za dve skupini tujih učiteljev, gostov v projektih Erasmus+);
- analizo odzivov gledalcev (v kateri ugotavljamo višje ocene posameznih elementov uprizoritve od pričakovanih – kamišibaj je na učence nedvomno naredil zelo dober vtis);
- intervju z znano slovensko kamišibajkarico Jerco Cvetko (ki nam je dala napotke za izvedbo predstave, hkrati nam je argumentirala smiselnost vključevanja kamišibaja v delo šolske knjižnice in pouka na splošno) ter
- intervjuja z osnovnošolskima knjižničarkama (ki imata ena več, ena manj izkušenj z uporabo kamišibaja, a sta si enotni, da je ta oblika literarno-likovne umetnosti kljub zahtevnosti priprave in izvedbe vedno dobrodošla popestritev bibliopedagoškega dela v osnovnošolski knjižnici).

Menimo, da smo v inovacijskem predlogu iz različnih vidikov (teoretično ozadje, praktični preizkus, mnenje strokovnjakov) utemeljili smiselnost uporabe kamišibaja v šolski knjižnici ter upravičili svoja predvidevanja, da je papirnato gledališče učinkovita metoda pomoči učencem.

7 SKLEP

»Kamišibaj, se šalimo, je stroj za pravljice. Napolniš ga z zgodbo in začneš ... A če pogledamo še korak naprej, ni drugega kot kup skupaj zbitih deščic in sveženj porisanih listov. Vse ostalo imamo v sebi, poiščemo za to najboljše podobe in besede in jih podelimo z drugimi.« (Sitar, 2018, str. 9)

V svojem inovacijskem predlogu se preizkusimo v novosti na področju šolstva, ki pa sama po sebi še zdaleč ni novost. *»Kamišibaj izhaja iz tradicije različnih vrst papirnega gledališča, namenjenega tako otrokom kot odraslim. Izvor tehnike sega v 12. stoletje, začetke pravega kamišibaja, kot ga poznamo in uporabljamo danes, pa postavljajo v dvajseta leta 20. stoletja. Takrat so ga odkrili obubožani japonski umetniki, ki so se ukvarjali z gledališčem, ilustracijo in nastopanjem.« (McGowan, 2010, str. 5 v Nagode in Rupnik, 2018, str. 15)* V našem inovacijskem predlogu se torej srečata tradicija in sodobni pristop k poučevanju, rezultat pa je literarno-likovni način pripovedovanja zgodb, ki je lahko uspešna metoda tako pri bibliopedagoškem delu šolskega knjižničarja kot pri pouku na splošno.

Največjo prednost uporabe kamišibaja v šolskem prostoru vidimo v tem, da učence nagovarja preko različnih čutnih kanalov. Je namreč kombinacija pripovedovanja zgodbe, slike, zvoka in svetlobe, čemur lahko kamišibajkar doda še verbalni in neverbalni stik s publiko. Tako imenovano multisenzorno učenje pripomore k boljši zapomnitvi podane snovi, hkrati pa pritegne pozornost gledalcev in pušča trajnejši vtis. S pripravo predstav s kamišibajem, je seveda povezan velik časovni vložek ter likovni in literarni zalogaj, a menimo, da se za občasno popestritev pouka oziroma obravnavo pomembnejših tem izplača.

Naše ugotovitve sovpadajo tudi s spoznanji iz strokovne literature. Kamišibajkarica, s katero smo opravili intervju, v svoji knjigi pojasnjuje, da se kamišibaj v šoli učinkovito uporablja za uresničevanje učnih načrtov, *»saj je z njim na ustvarjalen, zabaven in koristen način mogoče doseči več učnih ciljev hkrati. /.../ Prav tako omogoča realizacijo vseh faz učnega procesa (usvajanje, utrjevanje, preverjanje in ocenjevanje snovi).« (Cvetko, 2018, str. 130)*

Za nadaljnje eksperimentiranje s kamišibajem bi želeli preizkusiti kakšno znano besedilo, za katero bi likovno podobo ponovno ustvarili sami. Predstavo bi preizkusili na širši publikii različnih starosti in preverjali njihov odziv oziroma morda celo zapomnitev po določenem času od uprizoritve.

S svojim inovacijskim predlogom želimo mladostnikom, bombardiranim s tehnološkimi presežki modernega časa, omogočiti oddih od ekranov. »Vizualne informacije so hipne in hitre in ustrezajo sodobnemu času in tempu življenja. Toda v kamišibaju se slikam pridružijo še besede, ki pa potrebujejo čas, da se z njimi splete zgodba. Beseda in slika se pri kamišibaju med seboj dopolnjujeta. V dinamično sozvočje ju poveže kamišibajkar.« (Sitar, 2018, str. 11)

Slike 17-19: Zabavne ilustracije kamišibaja (<https://slikovedke.com/>)

8 UPORABLJENA LITERATURA

Bucik, N. (2006). Motivacija za branje – eden od ključnih pogojev za vzgojo preko književnosti. V: N. Šlibar, (ur.), *Barve strpnosti, besede drugačnosti, podobe tujosti: Vzgoja za strpnost in sprejemanje drugačnosti preko mladinske književnosti* (str. 123-144). Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje, Filozofska fakulteta.

Burkeljca, S. in Klemenčič, L. (2013). Ra(v)no branje rane zdravi: kako s knjigo pomagamo mladim, pa tudi starim in sebi. V: *Otrok in knjiga*, 40 (88), str. 27-36.

Cvetko, J. (2018). Kamišibaj gledališče – pripovedovanje zgodb ob slikah. V: M. Blagšič, L. Hedl in M. Logar (ur.), *Prenos pravljic v raznotere pojavne oblike in umestitve: zbornik simpozija 16. Pravljičnega dne Mariborske knjižnice* (str.127-138). Maribor: Mariborska knjižnica.

Kucler, M. (2002). Pravljičnica kot socialnopedagoška intervencija. V: *Socialna pedagogika*, 6 (1), str. 21-46.

Nagode, S. in Rupnik Hladnik, T. (2018). *Kamišibaj v šoli in doma: s papirnim gledališčem do ustvarjalnega izražanja in sproščenega pripovedovanja*. Logatec: Osnovna šola 8 talcev; Ljubljana: Osnovna šola Poljane.

Sitar, J. (2018). *Umetnost kamišibaja: priročnik za ustvarjanje*. Maribor: Založba Aristej.

Zabukovec, V. (2017). Biblioterapija v knjižnici. V: *Knjižnica*, 61 (4), str. 23-34.

9 PRILOGE

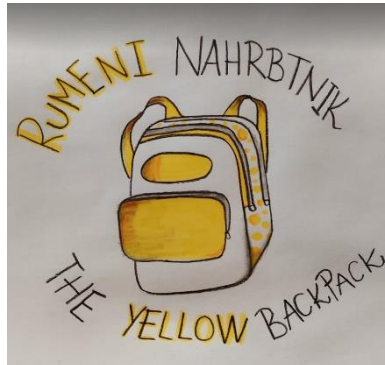
9.1 Priloga 1: Specifikacija stroškov za butaj

Elementi lesenega odra:	Cena:
lesena konstrukcija	13,07 €
masivni les	26,15 €
set vijakov	14,71 €
vijaki z ugreznjeno glavo	6,11 €
kovinske spona	11,07 €
pocinkan ročaj	2,25 €
klin in ušesce	2,20 €
plastična ročaja	2,18 €
barva	19,99 €
SKUPAJ:	97,73 €

9.2 Priloga 2: Rumeni nahrbtnik (avtorska zgodba za kamišibaj)

RUMENI NAHRBTNIK

THE YELLOW BACKPACK

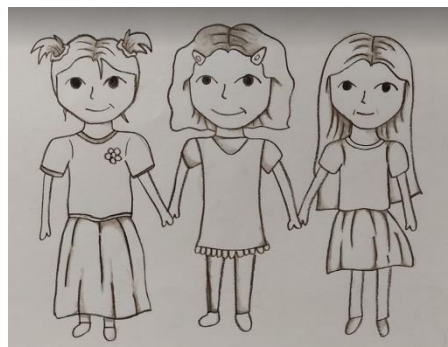
To je Maja. Rada ima konje, pice in mamine elegantne obleke. Babica jo včasih pelje na sladoled, sosedo pa ob večerih premaga v kartah.

This is Maja. She likes horses, pizza and her mother's elegant dresses. Her grandmother sometimes takes her for ice cream and in the evenings she defeats her neighbour in the cards.

To je Maja s svojima najboljšima prijateljicama, Ano in Saro. Ana in Sara sta Majini sošolki. Vse tri rade rišejo samorože, berejo Piko Nogavičko in gledajo risanko Moj mali poni.

This is Maja with her best friends Ana and Sara. Ana and Sara are Maja's classmates. They all like to draw unicorns, to read Pippi Longstocking and to watch the cartoon My little pony.

Maja, Ana in Sara se vsak dan igrajo na igrišču za šolo. V votlem drevesnem deblu so si uredile skrivališče. Tja ne spustijo nikogar. To je samo njihov brlog. Deklice so se prejšnji teden skupaj udeležile plesnega krožka v sosednjem kraju.

Maja, Ana and Sara play on the school playground every day. They arranged a hiding place in a hollow tree trunk. They don't let anyone in there. It's just their lair. Last week the girls attended a dance club together in a town nearby.

Danes se Maja slabo počuti. Že od jutra ima na svojih plečih občutek velike teže. Ta se je v njej zasidral, ko jo je poklicala Ana in ji z navdušenjem sporočila, da je Sara prespala pri njej. Menda sta si priredili celo zabavo v pižamah in jedli pokovko.

Today Maja doesn't feel good. She has had a feeling of great weight on her shoulders since this morning. It anchored in her when Ana called her and excitedly told her, that she has had a sleepover with Sara. Supposedly they even had a pajamas party and ate popcorn.

Maja se danes kisko drži, Ana in Sara pa žarita ob spominih na zabavo.

Maja is wearing her sour face today. Ana and Sara are glowing with memories of the party.

Po šoli se je Maja nemudoma odpravila domov, čeprav sta Ana in Sara že hiteli na šolsko igrišče. Zelo si je želela njune družbe, a ju ni hotela motiti pri njunem hihitanju.

After school, Maja immediately went home, even though Ana and Sara were already rushing to the school playground. She longed for their company, but did not want to disturb them with their giggles.

Na koncu ulice si je Maja vendarle premislila in že začela teči proti prijateljicama. Ob ograji je nepremično obstala. Njen pogled se je prilepil na Ano in Saro. V družbi Hane. Nove sošolke!

At the end of the street, however, Maja changed her mind and started running towards her friends. She stopped motionless at the fence. Her gaze clung to Ana and Sara. In the company of Hana. The new classmate!

Maja je še dolgo v noč premlevala dogodke iztekajočega se dne. Ni mogla verjeti, kako sta se ji lahko Ana in Sara tako izneverili. Ne le, da je nista povabili na zabavo, sedaj sta si našli celo zamenjavo zanjo! Po licu ji je spolzela solza.

Maja spent the rest of the night overthinking the events of the expiring day. She couldn't believe how Ana and Sara could have let her down like that. Not only did they not invite her to the party, now they have even found a replacement for her! A tear slid down her face.

Z zadnjimi močmi se je Maja naslednje jutro privlekla v šolo. »Hej, hej! Maja, pridruži se nam in spoznaj Hano!« so bile prve besede, ki jih je slišala. A Hano torej?! Hano banano! Mojo zamenjavo?!

With the last of her strength, Maja dragged herself to school the next morning. “Hey, hey! Maja, join us and meet Hana!” were the first words she heard. So, Hana?! Hana banana! My replacement?!

V naslednjih dneh se je Maja držala zase. Ana in Sara sta nedvomno pozabili nanjo. Očitno jima je tako ali tako bolje brez nje! »Ni mi mar!« si je tolažilno zašepetala Maja. Njihovo prijateljstvo je viselo na nitki in počasi bledele.

In the following days, Maja kept to herself. Ana and Sara undoubtedly forgot about her. Apparently they are better off without her anyway! "I don't care!" Maja whispered to herself comfortingly. Their friendship hung in the balance and slowly faded.

Po nekaj mučnih dneh je pri Maji potrkalo na vrata. Oglasili sta se Ana in Sara. Izdajalki! »Prišli sva preveriti, kako se imaš. Zadnje dni si se nama zdela zelo zadržana. Drugačna kot običajno.« Kljub zameri je Maja v prijateljicah začutila drobec sočutja. Izlila jima je srce in jima pojasnila občutke, ki so tleli v njej.

After a few torturous days, there was a knock on Maja's door. Ana and Sara stopped by. Those traitors! "We came to check on you. The last few days you seemed very restrained. Different than usual." Despite the resentment, Maja felt a touch of sympathy in her friends. She poured out her heart and explained to them the feelings that were simmering in her.

Dekleti sta se spogledali in ugotovili v en glas: »Muči te LJUBOSUMJE! Toda brez razloga. Zelo radi sva tvoji prijateljici in nihče te ne more nadomestiti. Čeprav se včasih druživa brez tebe ali s kom drugim, to ne pomeni, a te nimava radi!«

The girls looked at each other and said in one voice: "You are tormented by JEALOUSY! But for no reason. We love being your friends very much and no one can replace you. Even though we sometimes hang out without you or with someone else, that doesn't mean we don't love you!"

Ta navdihujoč dogodek je dekleta spet zbližal. Prisegle so si, da bodo v prihodnje takoj spregovorile o svojih čustvih in jih ne bodo skrivale ena pred drugo. Od takrat se niso več sprle. Medse pa so sprejele tudi Hano.

This inspiring event brought the girls closer again. They swore that in the future they would immediately talk about their emotions and not hide them from each other. They have not quarreled since. They also accepted Hana into their friend group.

»Tako torej. Pa sem spet ostal brez službe.
Še nekdo se je proti moji volji spametoval.
Ne preostane mi drugega, kot da si najdem
novo žrtev, ki se ji bom lahko zavihtel na
hrbet. Skrbi me, kako bom sploh našel
novega lastnika, ko pa deklice svojo
zgodbo še danes pripovedujejo naprej ...«

"Well, well. I lost my job. Again. One more
child has came to his senses against my will.
I have no choice but to find a new victim
who I can swing on his shoulders. I'm
worried about how I'll even find a new
owner, when the girls are still telling their
story today ..."

9.3 Priloga 3: Ocenjevalna lestvica za gledalce predstave

Spoštovani učenec.

Ogledal si si predstavo Rumeni nahrbtnik. Prosimo, da sedaj oceniš posamezne elemente predstave. Ocena **1** pomeni, da ti je posamezni element **NAJMANJ** všeč, ocena **5** pomeni, da ti je posamezni element **NAJBOLJ** všeč. Obkroži svojo oceno za vsak element predstave.

Hvala za sodelovanje!

	Najmanj všeč				Najbolj všeč
ZGODBA	1	2	3	4	5
ILUSTRACIJE	1	2	3	4	5
KAMIŠIBAJ	1	2	3	4	5
SPOROČILO	1	2	3	4	5
IZVAJALKI	1	2	3	4	5
DVOJEZIČNOST	1	2	3	4	5

9.4 Priloga 4: Zapis intervjuja s kamišibajkarico Jerco Cvetko

1. Ali je kamišibajkar poklic? Kako ste se vi začeli ukvarjati z njim?

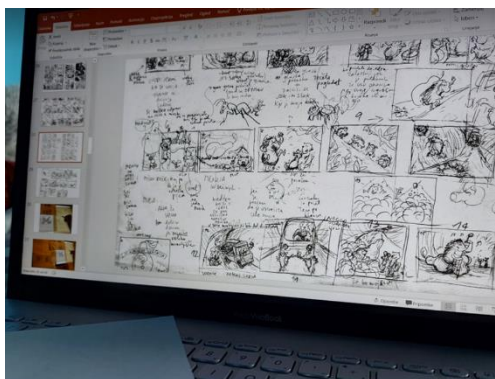
Po poklicu sem pedagoginja, zato mi je delo z mladimi zelo blizu. Hkrati imam zelo rada umetnost in pripovedovanje zgodb. V življenju imam veliko srečo, da sem poročena z ilustratorjem Juretom Engelsbergerjem, s katerim sva združila moči in interese. Sedaj skupaj ustvarjava predstave za kamišibaj. Tako da ja, kamišibajkar je poklic. Od njega sicer ne obogatiš, a s kamišibajem se da preživeti. Z možem izdelujeva butaje, piševa besedila in ustvarjava ilustracije.

2. Kako izbirate besedila za svoje predstave?

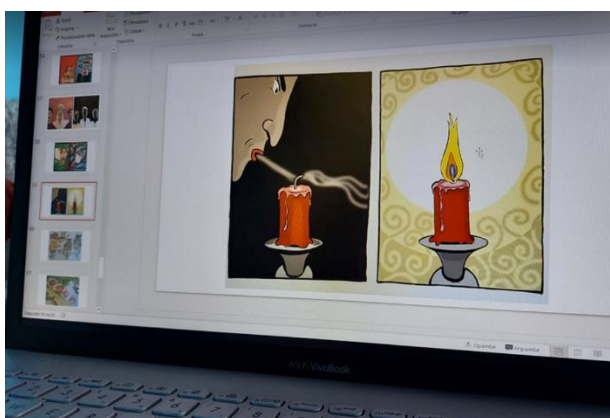
Pri izboru besedila je potrebno upoštevati avtorske pravice. Prepovedano je v javnosti oziroma za denar igrati predstave še živečih avtorjev. Izbrati je dovoljeno besedila avtorjev, ki so mrtvi že najmanj deset let. Zato se z možem odločava za ljudske zgodbe, piševa pa tudi lastna besedila. V šoli je za namen pouka dovoljeno brati oziroma nastopati z vsemi besedili, če to služi potrebam pouka.

3. Ali ilustracije ustvarjate sami?

Tako je. Kot sem dejala, je moj mož ilustrator, zato predvsem on ustvarja ilustracije za najine predstave. Vendar tudi sama rada rišem, zato tudi jaz ustvarjam avtorske predstave. Tudi za uporabo kamišibaja v šoli priporočam, da se ne fotokopirajo le ilustracije iz knjige, temveč da jih ustvarite sami. Ilustracije iz knjige so lahko veliko manj povedne, hkrati so lahko neprimerne za ogled od daleč. Pred ustvarjanjem ilustracij si navadno izdelamo skico oziroma načrt, ki vam ga bom sedaj pokazala. Kadar se kader hitro menja, lahko ustvarimo po dve ilustraciji na en list, kar vam bom prav tako pokazala.

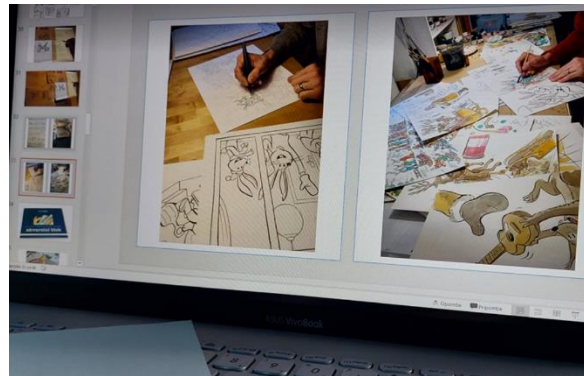
Slika 20: Prikaz sogovornične skice (lastni arhiv)

Slike 21-24: Sogovorničin prikaz dveh ilustracij v enem kadru (lastni arhiv)

4. Kakšen nasvet nam lahko daste za pripravo predstave s kamišibajem?

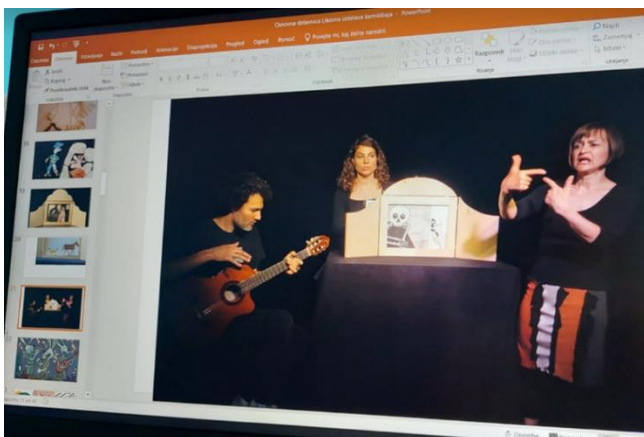
Predstave s kamišibajem navadno trajajo le nekaj minut, saj so to krajše zgodbe, ki pri publiku pustijo velik vtis. Predlagam, da naj ima zgodba sporočilnost. Ilustracije naj vsebujejo le bistvo, in sicer brez pretiranih podrobnosti, da ne bi izpadle zasičeno. Kamišibaj predstave običajno izvajamo v zatemnjenem prostoru, oder osvetlimo z reflektorjem. Publika naj sedi v bližini odra. V predstavo lahko vključimo tudi različne zvoke ali glasbo.

Sliki 25 in 26: Sogovorničin prikaz ilustracij (lastni arhiv)

5. Kako navežete stik s publiko?

Stik s publiko je izjemno pomemben. Pri kamišibaju lahko publiko ogovorimo ali z dramatičnim odpiranjem vrata butaja stopnjujemo napetost. Zgodbo pripovedujemo publiku, z gledalci vzpostavljamo očesni stik, zato je pomembno, da znamo besedilo na pamet. Če bi besedilo brali, ne bi delovalo naravno in pristno. V nasprotju z lutko, ki jo na odru ves čas gledamo, pri kamišibaju pogledujemo v publiko.

Slika 27: Sogovornica Jerca Cvetko s sodelavci med nastopom (lastni arhiv)

6. V čem vidite prednost kamišibaja pred običajnim branjem/pripovedovanjem zgodb?

Pri kamišibaju povabiš gledalca v zgodbeno pokrajino, ki jo spremlja preko različnih zaznavnih kanalov. Kot pedagoginja se zavedam pomena multisenzornih izkušenj za zapomnitev in kasnejši priklic. Hkrati kamišibaj s svojo nekonvencionalnostjo že sam po sebi zbudi pozornost. Če nekomu le bereš knjigo, izostane vizualna komponenta, seveda pa branja knjige prav tako običajno ne spremlja glasba.

Slika 28: Sogovorničin primer ilustracije za kamišibaj (lastni arhiv)

7. Kaj vam pomeni ukvarjanje s kamišibajem?

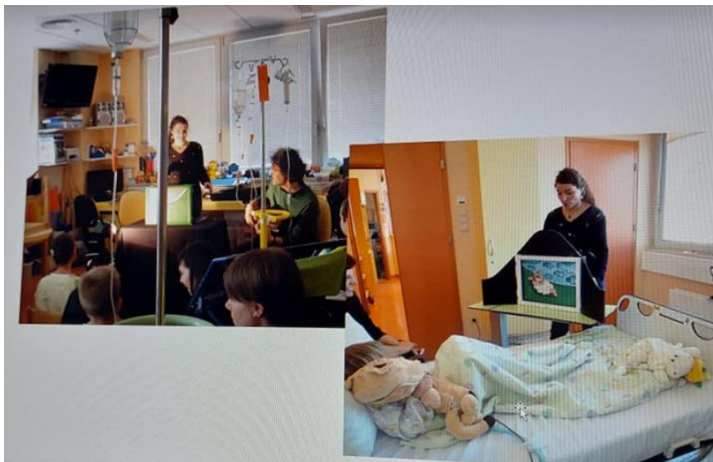
Kamišibaj je moja strast in moje poslanstvo. Zame predstavlja kombinacijo meni ljubih aktivnosti – umetniškega ustvarjanja, nastopanja na odru, risanja in literature. Publika rada popeljem v zgodbeno pokrajino, v domišljjski svet, kjer doživijo edinstveno umetniško izkušnjo.

8. Ali se vam zdi kamišibaj uporaben tudi v šolski knjižnici?

Da, seveda! V predstavah s kamišibajem uživajo tako mlajši kot starejši otroci. Otroci kamišibaja običajno še ne poznajo, zato je prva predstava zanje vedno prava atrakcija. Po navadi sprašujejo, kaj se skriva za polkni. V šolski knjižnici je s pomočjo kamišibaja učencem mogoče predstaviti različne zgodbe na zanimiv, privlačen način. Kamišibaj pa v šoli ni uporaben le v knjižnici. Fotokamišibaj je uporaben tudi pri pouku. Učenci si tako predstavljeno učno snov veliko bolj zapomnijo. S kamišibajem se da odlično ponazoriti na primer zgodovinske bitke. Kamišibaj je lahko v šoli tudi sredstvo za premagovanje treme pred nastopanjem. Učenci, ki pripovedujejo ob kamišibaju, so veliko samozavestnejši in premagajo strah pred publiko, saj je pozornost gledalcev usmerjena v odrsko sceno in ne vanje.

9. Ali je lahko kamišibaj tudi terapevtski pripomoček?

Odlično vprašanje! Odgovor je seveda – seveda! Kamišibaj je odličen pripomoček pri delu z različnimi ranljivimi skupinami ljudi. Z možem nastopava na pediatriji za otroke med dializo, v domovih za starejše občane, v zaporu, v zavodih za osebe s težavami v duševnem zdravju in podobno. Sedaj vam bom pokazala fotografije. Uporabniki lahko tudi sami izdelajo preproste, papirnate kamišibaje, preko katerih predstavijo na primer svojo življenjsko zgodbo, kar lahko ima očiščevalni, terapevtski učinek.

Sliki 29 in 30: Sogovornica pri delu z ranljivimi skupinami gledalcev (lastni arhiv)

10. Ali ste za svoje ustvarjalno delo s kamišibajem že prejeli kakšne nagrade?

Odrsko kilometrino sem pridobivala kot dolgoletna članica večkrat nagrajene gledališko-cirkuško-lutkovne skupine Artizani. Z možem sva prav tako trikratna dobitnika Zlatega kamišibaja na Slovenskem festivalu kamišibaj gledališča. Po izboru občinstva sva postala zmagovalca tudi na mednarodnem festivalu Beli delfin.

9.5 Priloga 5: Zapis intervjuja s šolsko knjižničarko Barbaro Škrbić

1. Ali poznate kamišibaj? Kje ste se z njim srečali?

S kamišibajem sem se prvič srečala pred približno petimi leti na strokovnem izpopolnjevanju Bibliopedagoška šola. Jerca Cvetko in Jure Engelsberger sta takrat nastopila z več avtorskimi predstavami in nas seznanila s kamišibajem. Spomnim se, da sem bila takoj zelo navdušena in sem si sprva izdelala kamišibaj iz kartonaste škatle, nato pa mi je mož izdelal lesenega.

2. Torej ga uporabljate pri svojem delu v šolski knjižnici?

Ja, občasno ga uporabljam pri svojem delu v šolski knjižnici, sem pa tudi socialna pedagoginja in sem vrsto let delala v šolski svetovalni službi, kjer sem po potrebi prav tako uporabljala kamišibaj.

3. Ali se vam zdi kamišibaj uporaben pri delu v šolski knjižnici?

Ja vsekakor, in sicer pri navezovanju stika s skupinami učencev, pri obravnavi določenih aktualnih tem ali zgolj kot popestritev pri urah knjižnično informacijskih znanj.

4. Kje vidite njegove prednosti in omejitve?

Prednost kamišibaja je zagotovo v njegovi atraktivnosti za otroke. Učenci si vsebine, predstavljene s kamišibajem, bolje zapomnijo, ker pritegne njihovo pozornost in bolje sledijo. Seveda pa tega načina ni smiselno uporabljati prepogosto, ker lahko izgubi svoj čar. Slabost kamišibaja je zahtevnost priprave vsebin. Jaz ustrezne ilustracije fotokopiram iz slikanic in jih prilagodim predstavi, vendar je tak način dovoljeno uporabljati le za namen pouka v šoli.

5. Ali se vam zdi kamišibaj uporaben tudi širše pri pouku drugih predmetov?

Kamišibaj se mi zdi uporaben tudi za namen pouka pri drugih predmetih, vendar je jasno, da je priprava gradiva zahtevna in zamudna. Osebnostno bi raje preizkusila možnost, da bi učenci sami izdelali papirnate butaje in se z njimi predstavili razredu – smiselno bi bilo na primer za tujce.

9.6 Priloga 6: Zapis intervjuja s šolsko knjižničarko Klaro Napast

1. Ali poznate kamišibaj? Kje ste se z njim srečali?

S kamišibajem sem se prvič srečala na predavanju že nekaj let nazaj.

2. Ali ga morda uporabljate pri svojem delu v šolski knjižnici?

Ne, kamišibaja ne uporabljam, saj ga tudi nimam na razpolago.

3. Ali se vam zdi kamišibaj uporaben pri delu v šolski knjižnici?

Ja vsekakor, saj se mi zdi, da lahko daš s kamišibajem zgodbi dodatno vrednost. Zgodbo lahko na nek način oživiš, narediš majhno predstavo in dobi drugo obliko, kot če zgodbi sledimo samo v slikanici.

4. Kje vidite njegove prednosti in omejitve?

Ravno pri tem, da lahko na nek način oživiš zgodbo s to premično sliko. Nekih pomanjkljivosti ne vidim, ker je to nadgradnja, nov in inovativen pristop pri obravnavi knjige ali predstave. Edina pomanjkljivost je morda ta, da se moraš za nastop temeljito pripraviti. Narisati moraš ilustracije, za to pa moraš biti nadarjen.

5. Bi kamišibaj uporabljali, če bi ga imeli na razpolago?

Ja, mislim, da bi ga. Čeprav verjamem, da terja veliko potrpljenja in truda. Zagotovo je veliko več dela in priprav, kot če samo vzameš slikanico v roke in jo prebereš.

6. Ali se vam zdi kamišibaj uporaben tudi širše pri pouku drugih predmetov?

O tem kot učiteljica slovenščine sicer še nisem razmišljala, vendar pa bi bilo to zagotovo zanimivo.